

Snelle groei van broedvogelbevolking in Floriadepark

John van der Woude

Inleiding

Hoe zou de broedvogelbevolking zich ontwikkelen in een nieuw park, dat zo wordt aangelegd dat het er al direct tamelijk volgroeid uitziet, onder meer door het aanvoeren van veel hoge bomen? Die vraag stelde ik mij toen ik in 1979 naast het park kwam te wonen waar in 1982 de Floriadetentoonstelling gehouden zou worden. Zouden de vogels het park maar langzaam aan bevolken, net zoals bij een gewoon nieuw park of bos de vogelbevolking langzaam meegroeit met de struiken en bomen? Of zou het park snel gevuld raken met een vogelbevolking die past bij die volwassen structuur? Inventarisatie van zangterritoria van 1980 tot 1983 bevestigt de laatstgenoemde trend.

Ontstaan

Het terrein van de Floriade '82 was in 1977 nog hoofdzakelijk een open zandvlakte met verspreid restanten van de voormalige weiden. Om daar een goed decor te bouwen voor de internationale bloemententoonstelling is er een park uit de grond gestampt met veel reliëf, veel waterpartijen, gazons in alle vormen en maten, struikenpartijen en bosjes. Maar het park diende niet alleen als decor, er werden ook gedeelten in gereserveerd voor een meer natuurlijke vegetatie, zoals een duingebied en een veengebied; ook is er een griendcultuur aangelegd. Bovendien moest het park na 1982, ontdaan van de meeste tentoonstellingsfranje, blijven bestaan als een recreatiegebied vergelijkbaar met het Amsterdamse Bos. Van belang hiervoor is de ligging aan de Gaasperplas, een grote zandput (zie figuur 1). De meeste aanplant van bomen en struiken vond plaats in 1978 en 1979. In 1980 werden nog steeds veel grote bomen aangevoerd. Be-

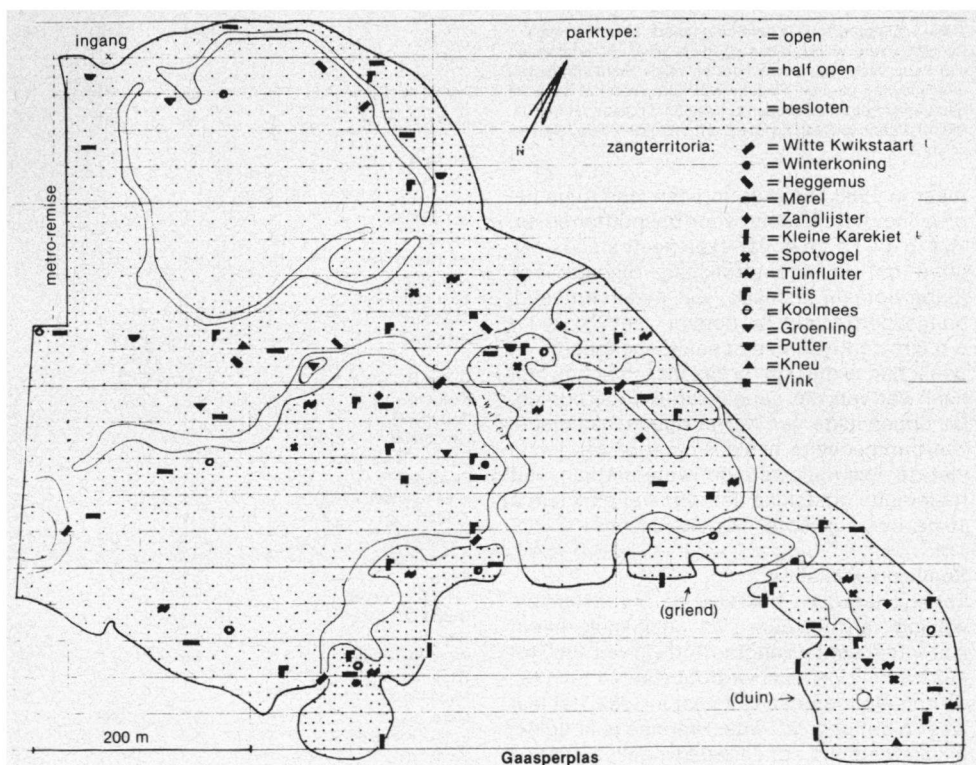
Figuur 1. Ligging van het Floriadepark '82 (gestippeld) in Amsterdam-Zuidoost.

langrijk voor de verdichting van het park in de jaren 1980 en 1981 was het uitermate effectieve snoeiwerk aan al die duizenden jonge struiken en bomen. Vooral hierdoor kregen verschillende delen van het park in die korte tijd al een besloten karakter. In het kaartje

Binnen enkele jaren van zandvlakte tot bos met onder andere Spotvogel en Tuinfluitler.

Foto: John van der Woude.

Figuur 2. Verspreiding van zangterritoria in het Floriadepark in 1983, met indicatie van parktypen. Niet alle soorten zijn opgenomen (vergelijk met tabel 1). De symbolen geven ongeveer de centra van de territoria aan; de grootte van de territoria varieert sterk.

van figuur 2 is met rasters de verdeling van besloten, half open en open parktypen getracht weer te geven (situatie 1983). In een zo fijngeleed park is zo'n indeling tamelijk grof, maar het geeft wel enig houvast bij de inter-

pretatie van de verspreiding van de territoria. Met het o p e n parktype zijn vooral de grote gazons aangeduid. Het grote ronde eiland in de NW-hoek is nu vooral speelweide, terwijl er in 1981 en 1982 ook grote kassen stonden,

Het half-open parktype; onder andere Merel, Groenling, Fitls.

Foto: John van der Woude.

Tabel 1. Zangterritoria in het Floriadepark '82 in 1980-1983.
De groepering wordt verklaard in de tekst. Broedgevallen van Fuut, Waterhoen, Meerkoot en Wilde Eend zijn buiten beschouwing gelaten. Regelmatig foeragerend in het park gedurende het broedseizoen bovendien: Spreeuw, Huismus, Ekster, Vlaamse Gaai, Zwarte Kraai, Blauwe Reiger, Boeren-zwaluw.

maar in 1980 stond er nog een lage ruige be-
groeiing, kenmerkend voor opspuitterreinen.
Het b e s l o t e n parktype heeft steeds een
goed ontwikkelde struiklaag, meestal ook
jonge bomen, alsmede, wat meer verspreid,
aangevoerde oudere bomen. Het h a l f
o p e n parktype neemt een tussenpositie in:
boschages met kleine gazons, maar ook met
heel wat van die aangevoerde hoge bomen.
De oppervlakte van het in figuur 2 aangege-
ven parkgedeelte beslaat circa 50 ha, inclu-
sief de vele (langwerpige) waterpartijen. Het
resterende oostelijke deel van het park (circa
10 ha) bestaat vooral uit grote gazons.

Snelle ontwikkeling

Tabel 1 laat zien hoe snel de broedvogelbe-
volking van het park zich ontwikkeld heeft.
Het totaal aantal zangterritoria is van 1980 tot
1983 ruim 2½ maal vergroot (van 44 tot 113);
de snelste toename valt juist in 1982, het jaar
waarin het park 'af' was. Hiermee is al duide-
lijk aangetoond dat de broedvogelkolonisatie
van zo'n 'nieuw, maar toch oud' park snel kan
plaatsvinden. In hoeverre broedsels ver-
stoord zijn in het tentoonstellingsjaar 1982
(vier miljoen bezoekers!) is niet onderzocht.
Opmerkelijk is in elk geval dat de vogels zich
niet door de mensenmassa's hebben laten
verjagen. Wel lijkt het er op dat sommige ter-
ritoria in de loop van dat seizoen verschoven
zijn. Er is bij de evaluatie van de telkaarten

	1980	1981	1982	1983
Aantal territoria	44	59	94	113
Aantal soorten	25	25	21	20
Groep A				
Patrijs	1-2	0-1		
Fazant	1			
Scholekster	1			
Kievit	1-2			
Veldleeuwerik	1	0-1		
Graspieper	1			
Bosrietzanger	2			
Grasmus	2	0-1	1	
Ringmus	1	1		
Groep B				
Koekoek	1	1	1	1
Roodborst		1		1-2
Zanglijster		3	3-4	4
Zwarte Roodstaart		1	1	
Zwartkop		0-1		
Braamsluiper		0-1	1	1-2
Tijftjaf	1	1	2	1
Rietgors	1	1	0-1	1-2
Groenling	6	7	8	7
Kneu	4	3	4	2-3
Groep C				
Houtduif	0-1	0-1	1	3
Witte Kwikstaart	2	4-5	5	5-6
Winterkoning			2	3
Heggenmus	0-1	1	1	3-4
Merel	2-4	6-7	19	20
Kleine Karekiet	2	3-4	5-6	6-7
Spotvogel	3	3	7	8
Tuinfluitier	2	4	9	11
Fitis	2	8	11	18-21
Koolmees	2	3-4	7	8-9
Putter	1	1-2	3	4
Vink	1	1	2	3

voor opgepast dat deze territoria niet dubbel
geteld zouden worden.

Het totaal aantal soorten is over de jaren iets
afgenomen (van 25 tot 20). Deels komt dit

Bij de griendaanleg zijn meteen ook oude knotwilgen gepoot: Ringmus, Koolmees, Rietgors.

Foto: John van der Woude.

De Fitis is met 18-21 territoria goed vertegenwoordigd.

Foto: Jos Korenromp.

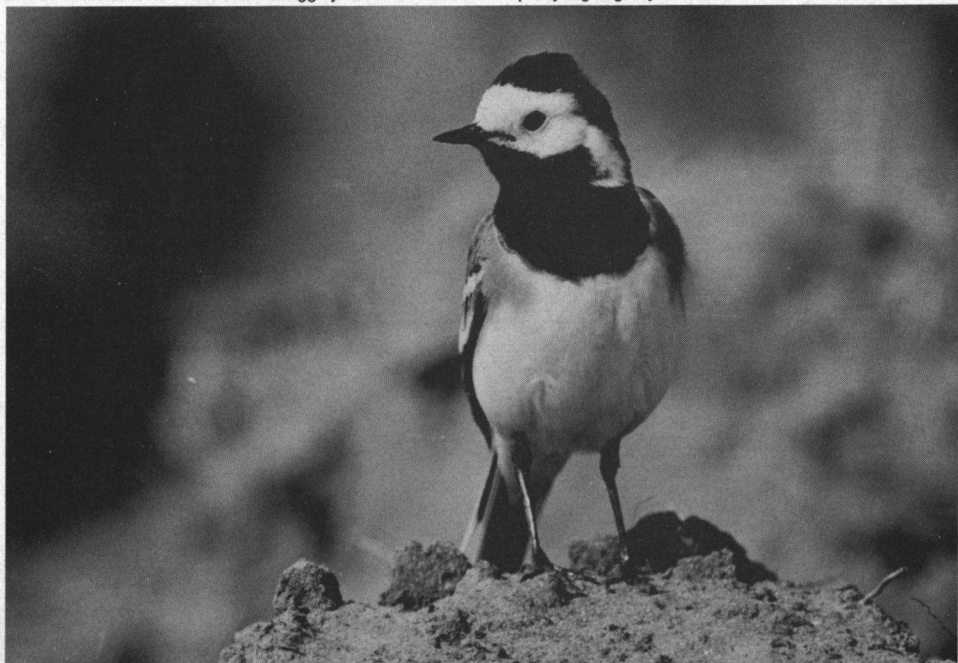
door het verdwijnen van enkele soorten (g r o e p A), die zich in 1980 nog konden handhaven in de restanten weide en opspuit-ruigte. Maar het komt ook doordat in 1980 vrijwel alle soorten van 1983 al (in kleine aantallen) aanwezig waren. Dit betreft de groepen B en C. De meeste soorten hiervan zijn opgenomen in de verspreidingskaart van de zangter-ritoria in 1983 (figuur 2).

In g r o e p B zitten de soorten, waarvan de aantallen territoria ongeveer gelijkgebleven zijn. Dit zijn soorten, die deels aan de toenemende verdichting van het park geen boodschap hadden, deels onverschillig bleven onder de verwisseling van hun vroegere bio-toop (restanten opspuit-ruigte) voor dat van het nieuwe park (Groenling, Kneu).

Van de soorten met toegenomen aantallen

Witte Kwikstaarten nestelen onder bruggetjes die over smalle waterpartijtjes gelegd zijn.

Foto: Peter Otten.

Groenling, de best vertegenwoordigde zaadeter.

Foto: Hans Schouten GDT.

territoria (g r o e p C) springen Merel en Fitis er wel bijzonder uit. De Merel zal vooral aangetrokken worden door de fijngelede combinatie van gazons (voedsel), dichte struikpartijen (nestgelegenheid) en tamelijk hoge bomen (zangposten). Het grote aantal Fitissen laat zien dat het park bepaald geen dicht, hoog bos is: er zijn nog veel lage bospartijen en niet alleen de gazons maar ook de vele smalle waterpartijen zorgen voor openingen; in figuur 2 blijken bijna alle fitisterritoria langs die vijvers te liggen. Tuinfluiter, Spotvogel en Vink passen goed in de tamelijk volwassen structuur van het park; vooral de laatste twee profiteren van de hogere bomen. De Witte Kwikstaarten nestelen onder de bruggetjes over de smalle waterpartijen. De Kleine Karekiet zit in de smalle rietzoom langs de Gaasperplas.

Bekijken wij nog eens de globale verdeling van de territoria over de parktypes 'half open' en 'besloten' (figuur 2), dan zien wij een lichte voorkeur voor het besloten type boven het half open type.

Maar veel territoria in het besloten parktype liggen juist aan de randen daarvan (zoals bij de Fitis, zie boven). Het komt er dan op neer dat de meeste zangterritoria liggen in het half open parktype en in de randdelen van het besloten parktype.

Vogelvriendelijke parkaanleg

Het zal duidelijk zijn dat voor de methode van parkaanleg, zoals die hier is toegepast, meer argumenten zijn aan te voeren dan alleen esthetische. Reeds door het inbouwen van wat meer natuurlijke landschapselementen (duin, veen, griend; wilde flora in sommige bosgedeelten) krijgt zo'n park er in elk geval al een educatieve functie bij. Maar nog afgezien van deze elementen blijkt de gevolgde methode van parkaanleg bovendien bijzonder vogelvriendelijk te zijn.

Zo te zien draagt vooral de sterke horizontale en verticale differentiatie in zo'n parkaanleg bij tot een gunstig vogelklimaat. Horizontale differentiatie zien wij in de sterke afwisseling van open en meer besloten stukjes park (fijner geleed dan in figuur 2 kon worden weergegeven). Deze differentiatie moet ook weer niet te sterk zijn: bospercelen moeten niet allemaal even klein zijn. Verticale differentiatie zien wij behalve in het relief vooral in de structuur van de begroeiing: een goede, vaak dichte struiklaag, maar ook hoge, brede, van elders aangevoerde bomen. Juist deze vorm van differentiatie wordt bij de tot nu toe gebruikelijke parkaanleg, waar men zich beperkt tot jonge aanplant, pas na vele jaren bereikt. Maar het kan dus veel sneller.